

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

11.06.2026. Nr. 1-8/20

**Latvijas Republikas Saeimas
Sociālo un darba lietu komisijai**
sociala.komisija@saeima.lv

Par likumprojektu "Grozījumi likumā "Par valsts pensijām"" (Nr.1369/Lp14)

Latvijas Republikas Saeimā 2026. gada 21. maijā tika ir iesniegts likumprojekts "Grozījumi likumā "Par valsts pensijām" (Nr. 1369/NrLp14), kas paredz papildināt likuma 19. pantu ar 4.¹ daļu šādā redakcijā:

"(4¹) Šā panta ceturtajā daļā paredzētais izņēmums nav attiecināms uz darba nespējīgām personām, kuras pārtraukušas studijas, lai pildītu valsts aizsardzības dienestu Valsts aizsardzības dienesta likumā noteiktajā kārtībā."

Likumprojekta anotācijā norādīts, ka likumprojekts nepieciešams, lai valsts aizsardzības dienesta karavīriem dienesta laikā nodrošinātu apgādnieka zaudējuma pensijas izmaksas nepārtrauktību gadījumos, kad persona pirms dienesta uzsākšanas bijusi tiesīga saņemt šo pensiju un studijas pārtraukusi valsts aizsardzības dienesta izpildes dēļ.

No likuma "Par valsts pensijām" 19. panta ceturtais daļas izriet, ka tiesības uz apgādnieka zaudējuma pensiju ir personai, kura nav sasniegusi 24 gadu vecumu, ja tā laikā, kad iestājusies apgādnieka nāve, vai vēlāk mācās vai studē vispārējās, profesionālās izglītības iestādēs, koledžās vai augstskolās pilna laika klātienē, izņemot laiku, kad persona ir pārtraukusi studijas.

Saskaņā ar Valsts aizsardzības dienesta likuma 27. pantā noteikto izglītības iestāde atbrīvo valsts aizsardzības dienesta karavīru no mācībām (studijām) valsts aizsardzības dienesta izpildes laikā. Personai, kura uz dienesta laiku ir pārtraukusi studijas, saglabājas tiesības turpināt tās ar tiem pašiem nosacījumiem, kādi bija pirms iesaukšanas.

Tādējādi apgādnieka zaudējuma pensijas izmaksas turpināšana pēc 18 gadu vecuma sasniegšanas tiek saistīta tieši ar personas studijām pilna laika klātienē. Savukārt, ja persona ir pārtraukusi studijas, piemēram, personai ir piešķirts akadēmiskais atvaļinājums, apgādnieka zaudējuma pensijas izmaksu pārtrauc. Tas attiecas arī uz personām, kuras studijas ir pārtraukušas, lai veiktu valsts aizsardzības dienestu. Pēc studiju atsākšanas, apgādnieka zaudējuma pensijas izmaksa turpinās, bet ne ilgāk kā līdz 24 gadu vecuma sasniegšanai.

Valsts aizsardzības dienesta likuma 16. panta pirmā daļa noteic, ka valsts aizsardzības dienesta karavīrs valsts aizsardzības militārā dienesta laikā atrodas daļējā valsts apgādībā. Turklāt saskaņā ar 28. pantā noteikto valsts aizsardzības dienesta karavīram ir tiesības saņemt dienesta pienākumu izpildes kompensāciju (turpmāk – kompensācija), kuras apmērs personām, kuras valsts aizsardzības dienestam pieteikušās brīvprātīgi, tiek maksāts paaugstinātā apmērā.

No Satversmes tiesas atziņām izriet, ka nav pamata sasaistīt valsts pensiju, tostarp arī apgādnieka zaudējuma pensiju, izmaksu ar personas atrašanos pilnā valsts apgādībā.¹ Savukārt valsts sociālā nodrošinājuma pabalsta izmaksas ierobežošanu atrodies pilnā valsts apgādībā Satversmes tiesa ir atzinusi par pamatotu. Tiek pieņemts, ka atrodies pilnā valsts apgādībā personas pamatvajadzības tiek nodrošinātas no valsts pamatbudžeta, līdz ar to nav pamata izmaksāt valsts sociālā nodrošinājuma pabalstu.² Taču jāņem vērā, ka minētās Satversmes tiesas atziņas ir attiecināmas uz situāciju, kad persona atrodas pilnā valsts apgādībā, nevis daļējā valsts apgādībā, kā tas ir noteikts attiecībā uz valsts aizsardzības dienesta karavīriem.

Tāpat jāatzīmē, ka likums “Par valsts pensijām” neparedz pārtraukt apgādnieka zaudējuma pensijas izmaksu personai, kura studē pilna laika klātienē, ja tā kļūst par sociāli apdrošinātu personu (darba ņēmēju vai pašnodarbināto). Proti, apgādnieka zaudējuma pensijas izmaksu neietekmē tas, vai un kādu atlīdzību persona saņem.

Papildus jāatzīmē, ka līdzīgi grozījumi ir nepieciešami arī likuma “Par obligāto sociālo apdrošināšanu pret nelaimes gadījumiem darbā un arodslimībām” 23. pantā, kā arī Valsts sociālo pabalstu likuma 13. pantā.

Ņemot vērā, ka valsts drošības un aizsardzības stiprināšana, kas cita starpā ietver arī valsts aizsardzības dienesta izveidi un attīstību, ir viena no šā gada valsts budžeta prioritātēm, aicinu

¹ Satversmes tiesas 2004. gada 26. marta spriedums lietā [Nr. 2003-22-01](#), 12.2.punkts.

² Salīdzinājumam, Satversmes tiesas 2012. gada 21. jūnija spriedums lietā [Nr. 2011-20-01](#), 14. un 16.punkts.

Saeimu atbalstīt iesniegto likumprojektu, kas paredz turpināt apgādnieka zaudējuma pensijas izmaksu, ja persona ir pārtraukusi studijas pilna laika klātienē, lai pildītu valsts aizsardzības dienestu Valsts aizsardzības dienesta likumā noteiktajā kārtībā. Turklāt minētā norma būtu attiecināma uz visiem valsts aizsardzības dienesta karavīriem, gan tiem, kuri pieteikušies dienestā brīvprātīgi, gan tiem, kas dienestā iesaukti obligātā kārtā.

Ar cieņu

tiesībsardze

Karina Palkova